

י"א בשבט תשע"ו, 21.1.2016

גיליון מס' 493

פרשת בשלה

סדרת חינוך ממנטאליות עבודתית למנטאליות של בני חורין

מאת אוריאל אסולין, קבוצת יבנה

פרשת השבוע מתחילה בתיאור הקורות את בני ישראל לאחר שפרעה ועם מצרים שלחו אותם בתקיפות בפרשה הקודמת. ה', שיודע את טבע בני האדם, לא מעוניין שבני ישראל יגיעו במהירות לשלבי כיבוש הארץ מתוך הבנה כי עם שזה עתה יצא מעבדות לחירות ירצה לשוב על עקביו, לסיטואציה המוכרת, מאשר להלחם נגד עם אחר על מנת לכבוש חבל ארץ.

תפיסה זו הגורסת שבני ישראל שבויים בקונספציה עבודתית, ועליהם לעבור שינוי משמעותי על מנת שיתאפשר להם להיכנס לארץ, מלווה את כל פרקי התורה מעתה והלאה, מה עוד שלאחר חטא המרגלים יחליט ה' כי העם שיצא ממצרים אינם יכולים כלל להיכנס לארץ, ועל כן כל דור המדבר חייב למות, ורק בניהם יירשו את הארץ.

בניגוד לציפיה שמעתה ואילך בני ישראל יתנהלו לאיטם, עד ההגעה לכנען, אין ה' מתרצה בכך שפרעה שילח את בני ישראל מארצו ברכוש רב, אלא מתכנן לו ולעמו עוד עונש. בני ישראל יוצאים ממצרים, וכאשר הם חונים באתם ה' מצווה אותם: **וַיֵּשְׁבוּ וַיַּחֲנוּ לִפְנֵי פִי הַחִירָת בֵּין מִגְדַּל וּבֵין הַיָּם לִפְנֵי בַּעַל צָפֹן נִכְחוּ תַחְנוּ עַל הַיָּם (יד,ב),** כלומר, ה' מצווה את בני ישראל לחזור בדרכם, (בניגוד, מן הסתם, לרצונם לברוח כמה שיותר מהר ממצרים), ולחנות במקום שנראה כמוגבל מאוד מבחינת אפשרויות בריחה במקרה של תקיפה. אין זו אלא ההונאה השלישית שמתכנן ה' למצרים, ואכן פרעה מתפתה למלכודת וחושב כי בני ישראל איבדו את דרכם במדבר, ושהם משחקים לידיו בקלות על ידי חנייתם באזור שמאפשר לו כיבוש קל: **וְאָמַר פְּרַעֲה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל נִבְכִּים הֵם בְּאֶרֶץ סֹגֵר עֲלֵיהֶם הַמִּדְבָּר (יד,ג).** פרעה ועמו אכן יוצאים לרדוף אחרי בני ישראל, אך כפי שתכנן ה', מגיעה עליהם המכה האחת עשרה – בקיעת הים וטביעת חילו של פרעה.

ישנן כמה נקודות ההשקה בין עשרת המכות לקריעת ים סוף: השימוש במטה, חיזוק לב פרעה וההפליה בין ישראל למצרים, אך מכה זו היא הקשה מכולן מבחינת המצרים, בשל העובדה שמכה זו היא טוטאלית, קרי, מצרים רבים נהרגים בה, מה גם שמכה זו מהווה עונש של מידה כנגד מידה מדויק למצרים, אל מול הטבעת זכרי ישראל ביאור, ועל כן מכה זו משפיעה גם על אמונתם של בני ישראל: **וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם וַיֵּירָאוּ הָעָם אֶת ה' וַיֹּאמְרוּ בְּה' וּבַמֶּשֶׁה עֲבָדוּ (יד,לו).**

כפי שציינו למעלה, בני ישראל אינם משתחררים מנטאלית מהעבדות, על אף השחרור הפיזי. עובדה זו ניתן לראות בתלונות הרבות שהם מלינים על משה, אהרון וה' לאורך הפרשיה שלנו, ובעצם לאורך כל המקרא. שלושה ימים לאחר הנס הגלוי של קריעת ים סוף ושירת הים מתאר המקרא רצף של תלונות: התלונה במרה על המים

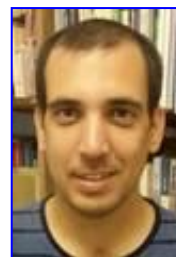
המלוחים, התלונה במדבר סין על החוסר באוכל (לחם ובשר) והתלונה ברפידים על חוסר המים. אך, כפי שניתן לראות בפסוקים עצמם, בעוד התלונה הראשונה והשלישית מתוארות בקיצור, התלונה השנייה, על חוסר באוכל, מפורטת מאוד, ויתכן אף בעלת מבנה כיאסטי שמרמז על מרכזיותה.

ד"ר יוני גרוסמן מסביר זו תלונה שלא נובעת רק ממצוקה של רעב, אלא מקושי תיאולוגי שתופס את המדבר כמקום של סכנות רבות, ועל כן נטייתם של בני ישראל להגדירו כמקום בו שולטים שדים. וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִי יִתֵּן מוֹתָנוּ בְּיַד ה' בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּשַׁבְּתָנוּ עַל סִיר הַבֶּשֶׂר בְּאֶכְלֵנוּ לֶחֶם לְשֶׁבַע פִּי הוֹצֵאתֶם אֶתֵנוּ אֶל הַמִּדְבָּר הַזֶּה לְהַמִּית אֶת כָּל הַקְּהָל הַזֶּה בְּרָעַב (טז,ג). בתלונתם צריך לשים לב לניסוח המדוייק: בני ישראל מעדיפים למות מיד ה' במצרים, מאשר לשהות תחת הנהגת משה ואהרון במדבר, קרי במצרים שולט ה', ואילו במדבר שולטים בבני ישראל בני אנוש, משה ואהרון, שוודאי לא יוכלו לעזור כנגד השדים במדבר. ה', שמבין את חששם של בני ישראל, מחליט לבצע להם נס שיפריך להם את החשיבה שהוא אינו שולט גם ברחבי המדבר – הורדת המן מן השמיים: שְׁמַעְתִּי אֶת תְּלִונַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דְּבַר אֱלֹהִים לֵאמֹר בֵּין הָעַרְבִים תֹּאכְלוּ בֶּשֶׂר וּבַבֶּקֶר תִּשְׁבְּעוּ לֶחֶם וַיִּדְעֶתֶם פִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם (טז,יב). התגלותו של ה' בענן לבני ישראל במדבר מוכיחה להם את שליטתו במדבר ומבהירה להם שהוא יכול להופיע אליהם גם במדבר.

בנוסף לכך, כתגובה לתלונתם של בני ישראל, ה' מביטיח לבני ישראל שלאורך כל תקופת הנדודים במדבר הם יאכלו שלו בערב ומן בבוקר. ניסים אלו משקפים את שליטתו של ה' הן בחיות המדבר, ואולי אף במדבר עצמו, שהרי נראה מן הפסוקים כי המדבר עצמו "מצמיח" את המן על גביו.

כאנשי חינוך וכהורים אנו נמצאים במתח תמידי בשאלה כיצד נחנך את ילדינו ותלמידינו לעצמאות ולקייחת אחריות. פרשת השבוע מדגימה לנו כיצד ה' מעמת את בני ישראל מול סיטואציות שמכריחות אותם להתבגר ולצאת מדפוס התנהלות העבדותיים לדפוס התנהלות של בני חורין, או כפי שמסכם משה בספר דברים: "וַיִּעַנְךָ וַיִּרְעַבְךָ וַיֹּאכְלֶךָ אֶת הַמָּן אֲשֶׁר לֹא יִדְעָתָ וְלֹא יִדְעוּן אֲבֹתֶיךָ לְמַעַן הוֹדְעֶךָ פִּי לֹא עַל הַלֶּחֶם לְבַדּוֹ יַחֲיֶה הָאָדָם פִּי עַל כָּל מוֹצֵא פִּי ה' יַחֲיֶה הָאָדָם" (דברים פרק ח).

אוריאל אסולין, בן 31, תושב קבוצת יבנה. נשוי לנטע ואבא לכרמל ועומר. משמש כמחנך בביה"ס העל יסודי בקבוצת יבנה.

דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il
אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il